١٣٢٦ سنه ١٦ ربيع الاخر   يكشنبه   ١٩٠٨ سنه ٤ ماى   № 29

الاصلاح

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ“

قزانده نسخه‌سی ٧ تین   علمی ادبی هفته‌لك غزیته   چیت شهرلرده ٩ تین

اخطار:

یبارلگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نك بهاسی

سنه‌لك ٣ صوم آلتی آیلق ١ صوم ٥٠ تین ٣ آیلق ١ صوم شاکردلر ایچون ٣ آی‌غه ٧٥ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ٢٥ تین.

آدرس:
Казань, Редакція газ.
„ЭЛЬИСЛАХЪ“

فهرست

یازوچی ایله اوقوچی.
یاشلر قولاغینه بر سوز. (ف، آمیرخان)
ادبیات. «شعر»
غزیته‌لردن.
قزان شاکردلرینی اوزاتووم.
بنم استعفام. (ملاعبدالرحمن یارکندی)
خاتون قز عالمی. (خاتونلر نیك قاچالر؟)
خوش صاو بول «قزان»!
مکتوبلر.
سیه‌ی پولات.

بو نومرو «الاصلاح» بله‌ن، یللق مشتریلرمزنك جمله‌سینه «ماوراٴ النهرده سیاحت» کتابی هدیة یبه‌رله‌در.

مدرسه‌لر برله‌شدرو.

(٢٨ نومرده‌گی مقاله‌گه علاوه)

بز، اوتکان نومرده یاکا بیسته مدرسه‌لرین برله‌شدرو حقنده بر قدر یازغان ایدك. حاضرده ایسه باشقه مدرسه‌لر حقنده بر نیچه سوز دیمه‌کچی بولامز. بو مدرسه‌لردن برله‌شولری ممکن بولغانلری: مدرسه محمدیه، عثمانیه و مرجانیه‌لردر. بولر آراسنده مدرسه محمدیه ایلك ترقی ایتکان و ایڭ کوب خدمت کرتلگانیدر.

مونڭ عالیه و اعدادیه صنفلری باشقه مدرسه‌لرنکیندن کیم بولماو بله‌ن برگه، رشدیه‌سی قالغانلرنڭ همه‌سینه قاراغانده مکملره‌کدر. قزانده ایڭ اوّل ترتیبکه صالنغان بو رشدی: دورت صنفلی، علوم جدیده‌ده بر نیقدر دقت بله‌ن تدریس ایتولنه طورغان مکتبدر. ظنمزچه مدرسهٔ محمدیه اداره‌سی بتون کوچین شونی تکمیل ایتوب، یاکا

پروغراماغه صالرغه صرف ایتسه — بر وقت، شبهه سز، بیك گوزه‌لـگنه بر مکتب رشدی بولب چقاچقدر.

مونڭ اوسنینه‌ده مدرسه محمدیه‌ده رشدی بترگان شاگردلر ایچون ایکی صنفلی دارالمعلمین کبی بر نرسه‌ده بولندرووی باشقه‌لرنڭ همه‌سینه قاراغانده یڭلره‌ك ووجودکه کیترلوی آساتراقدر. شوڭار کوره‌ده: بز، مذکور اداره‌گه، کیله‌چك یلدن اعدادیه وعالیه صنفین بتونله‌ی بترب، رشدیه‌گه تدریج بله‌ن (یعنی اوّلـگی یلده برنچی وایکنچی صنفلرغه وکیله‌چکلرده اوچنچی ودورتنچی لرگه) یاڭـا پروغراما کرته باشلاب، شولوق یلدن بو یل رشدیه بترگانلر ایچون بر صنف وآنڭ کیله‌سی یلینه ایکنچی صنف ایتونی عرض ایته‌مز.

مدرسهٔ عثمانیه‌ده‌ده کیله‌چك یلدن رشدیه‌نڭ اوّلـگی ایکی صنفلرینی ترتیبکه صالا باشلانسه، اوچ یل ایچینده ترتیبلی بر رشدیه وجودکه کیله آلادر. آنڭ یانینده روسچه صنفده بولووی — مسئله‌نڭ اول جهتینده، بالطبع، یڭله‌یته‌در.

بولارده‌غی اعدادیه وعالیه شاگردلری قایده کیته‌لر دیگان سؤال کیله. مونه شونڭ ایچون مدرسهٔ مرجانیه‌نی، حاضرگه، زاپاسقه صاقلاب، آڭار شول شاگردلرنی اورنلاشدررغه، وحاضرگه مدرسهٔ محمدیه‌نڭ اعدادیه وعالیه پراغراماسی بله‌ن اوقته طوررغه موافق کوروله‌در. بولرنڭ بـرده علوم جدیده کورمه‌گانلری ایچون مخصوص کیچکی صنفلر یاصاب، استعدادلری درجه‌سینده اشغال ایتب طوررغه طوغری کیله‌در.

(رشدیه ودارالمعلمین پراغرامالری کیله‌چك «الاصلاح» صحیفه‌لرینده کورسه‌توله‌چکدر).

«یازوچی ایلان اوقوچی»

(اوقوچی ملا):

یازوچی — ملا افندی، سین میندن نی کوته‌سڭ چنلاب ئه‌یتامن، نی یازسام اخلاص بله‌ن اوقور ایدڭ؟ ئه!

اوقوچی — مین «اصلاح»دن بر نرسه‌ده کوتمیمن، توغریسی آندن کوتیله‌تورغان نرسه مینم مطلوبم توگل.

ی — صوڭ نیك اوقیسڭ؟ نیك آقچه تولاب آلدوڭ؟

ا — برده اوقوماس ایدمده ایندی، تیك اوزمنی یازمغانسڭمی دیب کنه اوقیمن.

ی — صوڭ باشقه طاغن نی یازسام اوقور ایدوڭ؟

ا — ئه‌نه تیگی بدبخت مینم ایبده‌ش ملانی بر آز پشرو کرك ایدی. ئه‌نه شونی یازساڭ اخلاص ایلان اوقور ایدوم. باشقه‌سی کیرکمی.

ی — یوق حضرت خطأ ایتاسڭ! «الاصلاح» نی آنڭ اوچون گنه اوقومی، بلـکه حاضرگی شاکردلر حالن وآلارنڭ معیشه‌لرون بلور اوچون اوقورغه کیرك. آنده کوبره‌ك شاکردلر حالی سویله‌نگانلکدن، یاراطساڭ، یاراطمه‌ساڭده آلارنڭ حاللرون بلوب طرو سزگه تیوشدر. یارار مقصودڭنی بلدم ایندی.

(اوقوچی شاکرد):

یازوچی — سین شاکردمی؟... مونه مینم یاراتقانم شول شاکرد ایندی. ملادن معنا چقمادی، هم چقماس. مینم بتون امیدم سیڭا باغلی، بر مینم گنه‌ده توگل، بتون خاقنڭ امیدیده یاشلرده — شاکردلرده گنه‌در. بو توروب تورسون، صوڭ امتحانلر بولدیمو، نیچك، یخشیمو؟ ایندی نی اشله‌مکچی بولوب طراسڭ؟

ش — امتحان بولوون بولدیده ... (جیلکه‌سون قاشوب) حاضر قایدا بارورغه ایندی: اویگه قایتساڭ یاش ئه‌نی بیك اوصال؛ جای بوینچه قردن، ایشدن قایتارتمی. بره‌ر بایغه کانتورغه فلانگه، کرور ایدم، حساب بلمیم، اسچوطقه‌ده ناچارمن، آلمیلر. فابریککه بارساڭ، آقچه آلوب قایتوب بولمی، مارجه‌لر بله‌ن شایاروب بتاسڭ. قرغیزغه «ملا که» بولوب چقساڭ، کومچ سز توزوب بولمی، آنڭ اوستنه‌ده جانوارلر آشی... روسچه اوقور ایدم، کوبدندن بیرلی اویلاب یوریمده آقچه یوق... نیشلارگه ایندی!! آبدراو... آبدراو...

ي ـ صوڭ سین مدرسه‌ده کوبمو یاطدڭ؟ شونڭ اوقوغان علملرکدن فائده‌لانوب بولمی‌منی صوڭ!

ش ـ مین مدرسه‌ده کوب تورمادوم، بومدرسه‌گه کیلگانیمه سیکزگنه یل ئلی. مینم اوقغانمڭ کوب توگل. سوز صورامق بولاسکدر اینـدی، بز اول بابقه جیتکانبز یوق، بار درسلر بزده مقدمه‌ده‌گنه ئلی.

ي ـ یوق، یوق صورامیم حاضر اول قچقرشولر مودادن چقغان ایندی. قورقمه دروستن ئه‌یت!

ش ـ آلایسه، مین آولده‌چاقده آبز تایدن ئلیب، بی، کلمه‌تن، ایمان شرط، استنجا، طهارة دعـالری اوقوغان ایدوم، مونسی بله‌کای چـاقده ایندی. آندن صوڭ یاش ملادن شروط‌الصلوة، فقه‌کیدانی، بخار زاده، تعلم‌الصلوة، منیة‌المصلی ، اوقوب‌مونڭ شهرگه کیلدوم. مونده‌کیلـگاچ تحفة‌الملوك، صعلوك آندن صرف، نحوگه توشدم... منطق‌غه توشکاچ، یاشده اوقغان طهارة، صلوة حیض نفاسلره.. او- نتولماسون دیب مختصر اوقوته باشلادیـلر. آنی بیع‌غه جیتکاچده شرح‌الوقایه باشلادوق، آندنده بر آز کورگاچ بو یلغنه ئلی هدایه‌نیده باشلاب باب‌الاستنجاغه جیتوب توقتادق.

ي ـ شولای شول توغانقایم! مونه میده سینڭ کبك ۱۲ یل مدرسه‌ده یاطوب همان شول أستنجا، حیض، نفاس کورودن قوتیله آلمغاچ، نی اوقوتسالرده، یوری ایتکان کبك، آلدیمه شولار کیلوب چقغاچ، آبدراب، استانبولغه بارام دیب ئه‌تیدن آنچه آلدومده قزانغه شودم. مونه شولای ایتوبکنه حیض نفاسدن قوتولدوم . مونده کیلـگاچ اوزمنڭ حالمنی بیان ایتوب خط یازدم. آخوند بولورغـه روسچه اوقیمن، فلان دیوب، آلارنکده کوڭللرن تا- بارغه‌طرشدوم. شولای ایتوب آلار ایلانده‌تاتولاشدم. توفیقڭ بولسه بو اش سینڭ اوچونـده ضـرر ایتماس ایدی. تیك توفیق کرك. یوقسه مونـده سیندن باشقه‌ده بتون بارلی‌یوقلی بخت، سعادتندن آیریلوب یورگانلر آز توگل. آخری بار.

«قازاق»

اداره‌دن- «قازاق» افندینڭ بومقاله‌سی اوزون بر مقاله بولب کیله‌چکدر: قزان شاگردلری، ملی محررلر، فیلولوك ـ لسانچیلر، املاچیلر، قارت‌خلفه وباشقه‌لر بله‌ن مدا کره‌لر بولاچقدر. قارئلـرمزغه باشدن دقت بله‌ن مطالعه ایتب بارر غه‌عرض ایته‌مز.

یاشلر قولاغینه بر سوز.

«یاشلر» دیم، چونکه مین، بتون استقبالنـڭ آلار قولینده ایکانینه بیك چنلاب اشانام. چونکه مین، آلرنی حاضرگی معیشتنی یاکارترغه طرشوچـی ویاکارتوچیلر دیب بله‌م وآلار یولی بله‌ن بتون کیله‌چکده‌گی تاتارلرده کیته‌رلر دیب اعتقادایته‌م.

یاشلر دیم، چونکه آلارنڭ تزوکلـگی ـ کیله‌چکده بتون ملت آرگانیزمسینڭ عصرلر بله‌ن، مبتلابولغان. آورودن سلامتله‌نه‌چکین کورسه‌ته‌طورغان‌علامت ـ وبوزوقلقلریده بتون‌استقبالدن امید اوزدره طور- غان فلاکت حساب ایته‌م.

یاشلر دیگاچده، کوزلرم آلدنده: نورلی‌یوز- لری بله‌ن، بولغان‌اورنلرین یاقترتاطورغان؛ اخلاق- لری بله‌ن، فقط، بخت؛ سعادت، یاقتی استقبال خا- طرله‌ته طورغان؛ غیرت وقوتلری بله‌ن باشلاغان اشلرین آخرینه قدر یتکره طورغان کشیلرنیگنه کوره‌سم کیله. مینم‌گنه کوره‌سم کیله توگل، بتون یاشلر نڭ اوزلرینڭ‌ده شولای کوره‌سیلری کیله. بتون آڭلی تاتارلرنکده شولای کوره‌سیلری کیله!

ـ فلان یبرده یوقلاغان تاتارلر حرکتکه کیلـگان دیلرمی.

مین ـ «یاشلر در!» دیم.

مینم بله‌ن برگه بتون یاشلرده بتون آڭلی تا- تارلرده «یاشلردر!» دیلر.

ـ فلان یبرده اشوك اشله‌گان دیلرمی.

مین ـ «یاشلر در!» دیم.

بتون آڭلی تاتارلرده «یاشلر در!» دیلر.

یعنى بز بارمزده: یاشلرده، آكلى قارتلرده «یاشلر» دیگان مفهومنى مقدس صاياب، آلارنى حركت باشیندانغى واش اشلهوچى لر دیب حسابلیمز. حسابلیمزغنه توگل، آلارنى شولاى بولورغه تكلیف ایتهمز. آلارنى فقط شولايغنه دیب طانرغه تلیمز — حتى طانیمز.

«یاشلر» بزنـك، معیشتـده، مونـه شونداى ریپوتاتسیه قازانغان. طوغرى أیتكاندا آلارغه اول ریپوتاتسیهنى «تاریخ» دیگان نرسه بیرگان.

مونه مین، شول یاشلرگـه، شونداى ظور ریپوتاتسیهلى خلقغه، برسوز أیتمهكچى بولام. أیتكاندهده مؤلفه قلوب قارتلر ایشوتمهسون ایچون قولاقلرینهغنه أیتمهكچى بولام.

اول سوزمده: «تاریخ وبو وقتقهقدر كورگانكز مشقتلر بیرگان شول ریپوتاتسیهنى جویالتماكز» دیمكدن عبارتدر.

كوب مشقت وتاریخنڭده اعانهسى بلهن طابلغان بو ریپوتاتسیهنى جویالتو جنایت وجنایتلر آراسینداده بیك ظورى!

چونكه آنڭ بلهن برگه تاتارنڭ استقبالیـده بر ایكى عصرغه جویالب طورادر!

تكرار أیتهم: مونه شول ریپوتاتسیهنى جویماسقه كیرهك. بتون معیشت واستقبالمزنڭ بزدن كوتكان امیدلرین بر باد ایتمهسكه كیرهك! اخلاقسزلقدن بودهگان معیشتمز، بزدن شول جهتین اصلاحنى كوته. اگر بزده، سفاهت عالمى قوشلرى بولوب كیتب، ریستـاران وكافى شانتان قهرمانلرینـدن بولساق؛ خلق فكرى بلهن حسابلاشماغاننى كورسهتر ایچون بیك غیورانـه ات بولوب ایچب، فحش عالمینه آطلساق-اول حقلى طلبلر برباد بولغاچ، استقبالمز كملردن، ونرسهگنه كوته آلور؟

بزنى كوروب یاشا معیشت ایچون قورانرغـه تلهگان آچ خلق-یاشلردهایسر وكلكمدن،قوتورغان ات كوزلرى شیكللى كوزلر؛ قومسـز، ناخال چاباطالانغان فیزیانومیهلر؛ واویات صاتالورلق حركاتنڭ مفتخرانه قیلنولرین كورسه— آلارده اول معیشتكه نیقدر محبت وبزگه نیقدر اشانچ قالور؟

بزدن، معیشت اش واشلكلیلك طلب ایته. بزدن معیشت حقیقى یاؤر وپیس بولوومزنى طلب ایته. اگر ماتور كیملرگه چولغانو وداچهلرغه چغب طورو بلهن اكتفا ایتب، كیچلرنى حضور اوزدرر ایچون گنه «حر فكرلى» بولساق بو اشدن كمگه ونرسه فائده كیلور؟

شولاى، قیمتبها بلهن طابلغان ریپوتاتسیهنى اوچسوز بها بلهن صاتو آلدانو! غیرتلى یاشلرگه كیلوشمى تورغان آلدانو!

«یاشلر» دیم چونكه مین آلارنى بتون كوڭلم بلهن سویهم. چونكه مین اوزمده شولرنڭ برسى!

ایبهشكز: فاتح امیرخان

كیلهچكده قزان یاشلرى قولاغینه خصوصى برسوزم بولاچقدر.

ف.آ.

ادبیات

آلدانغان

بتدى. توشدم. ئولدى روحم؛
قالمادى هیـچ راحتـم:
كـون آور، تون بر قبر،
بریـل طیـولا ساعتـم.

آچیـنام، آچولانام هـم
قـاش جیـیرام دنیاغه...
همـان آلدى. یوق حقیقت!
مین صو دیمن اول بون آغا.

بوقدر، البتـه قیاشده،
اولدهدر حیـلهگنـه،
بوقدر آىده، یوق عالمده
بارسىده شولهگنـه!

یوق بودنیا قاپلاغان کوك ،
یوق بو ییرلر برسی‌ده!
یوق طبیعت ، یوق کشیلر،
ئولسی‌ده یوق ، ترسی‌ده!
یوق چنی بر نرسه‌نك‌ده!
چن «یوق» اوزی‌ده یوق حاضر!
بنمدم. آلدانـدم. یانامن...
بار طوروشم اوت حاضر.
اوتدیلر شب شلطراب آققان
صودای شاد کونلرم ،
بر قارانغو هم توتونلی
کونگه آلشدی تونلرم .
بارده قاریلار میکه
یه‌مسز، طوطقغان کوز بله‌ن ،
نچقـرالار یوزمه
ته‌مسز ، آچولی سوز بله‌ن ؛
اوچراسه‌م یاکلش بره‌وگه
بایسه کورسه‌م اش بله‌ن
کورنه بیلان،طرنی کوکلمنی
آغولی تش بله‌ن.
أرنی أرنی لعنت اینه‌م
تیسکه‌ری بو دنیاغه !
مین محبت نوری‌دیم
اول آیریلو شه‌من یاغا.
منگو شول کویگه بازورمی
قارا طاپلی بخت ؟
ئله أیله‌نورمیکان جیل ،
هم ایسه‌ر طاتلی وقت ؟...

* * *

قای وقتنی اویلیمن مین
اوینی — ته‌ملیسین گنه
ته ملی اویلارم اچنه
ته‌ملیره‌گی «سین» گنه!
«سین» گنه بار حسرتمنی
طاراتالاسك ، طارات !
«سین» گنه راحت قیاشین
قاراتالاسك ، قارات !
«سین» گنه بار کوککه پادشا،
آش ، دیگن ! کوککه آشیم !
«سین» گنه روح بیرگان اللهم ،
یاشا «سین» ! هم «مین» یاشیم!

سعید رمییف.

غزینه‌لردن

ایدل غزینه‌سی—مکتب ومدرسه‌لرمز حالینه دائر مفصل بر مقاله یازب، باشقه‌لر آراسینده‌دیه:

«مکتب ومدرسه‌لرمزنك اصلاح قیلنووینه برنچی سبب وچاره قزان شاکردلرینك طلب ایندکلرنچه هر یرده وشهرده حتی قریه‌لرده مکتب ومدرسه‌لرمزنی برلشدرمك. عمومی بر ترتیب ایله اوقوتمق ایله گنه اولور. مکتب ومدرسه‌لرمزنی برلشدرو ایله یالغوز مادی جهتلریگنه دگل معنوی جهتلرینده «هرصنفقه مخصوص لیاقتلی معلملر تعیین اینو» اصلاح قیلنور ایدی.

«قزان شاگردلرینی اوزاتووم»

(۲۰-آپریل)

پاراخودلر توشدی، کون صاین ترامؤایلرده قولتغینه یاشل بوقچا قصدرغان، قولینه قزل یورغانغه توركان منده‌ر کوتارگان، تورلی، تورلی کیوملرده شاکردلر کینکانی کورینه باشلادی.

بولارنی، مین بولایغنه أیتم، یعنی، شاکردلرن دردیمن. یوقسه مین آلار ایلان بر مدرسه‌ده تورمیمن، آلارنك حقیقی کم ایدوکلرون بلمیمن. آلایده ظنمنك خطاً توگل ایکانلگینه تماما

ایشانه‌من. چونکه آلارنی باشقـه برکمه دیوب
بولمی: آلار اشچـی خلق توگل، اشچـی بولسه
ترامؤایغه اوطروتیپوب جیتمی. آلاریاش‌سوداگرلرده
توگل، سوداگر بولسه یوزلری آلما کبك قزل،
چیرتساك قان چغارغه تورور ایدی، بولارده ایسه
چیرتوب توگـل تیشوبده قـان چغاروی قیین
بولور. آندن صوك، اول قدر کوب بولماسلر،
کون صاین ئلله نیقدر کورینماسلر ایدی. بزده
بیت اشکه یاراغان، قولینه اش طاپشرلوب یراق
یرلرگه یوری تورغان یاش سوداگرلرده چامالی.
(درسنی یوقده). — صوك شول قدر کوب یوروب
تورغان خاق آراسنده، نیگه سینك کوزیگا آلارغنه
کورینه؟ نیگه سین آلارنیغنه کوراسك؟ کون صاین
تولب یورگان روس شاکردلرینی نیك کورمیسك؟
دیورسز. کورینه‌لر شول، کوزنی تیشوب کره‌لر.
قارامیم شولارغه، شول بیچاره‌لرنك صاری یوزلرون
کوروب ایچم پوشماسون، یوراکم یانماسون، آلارنی
کورب اوز باشمدن اوتکان، آلار حالی اون‌ایکی
یل مدرسه‌ده یاطوب صارغایولرم — ایسمه توشما-
سون، آلارنی وآلارنك معیشةلرینی اویلاب تون
یوقولروم اوچماسون، دیـب چیتکه بورولب‌ده
قاریم، یوق، همـان کورینه‌لر. گریه بورولب
یاقادن قارشیمه کیله‌لر. سز اوزگز عجب کشیلرسز!؟
میندن صوریسز! صوك اوزگزده کوراسزدور بیت!
نوژیلی شول قدر صوقرسز! ئلله کوزگزنی یوماسزمی؟
یوقسه بتون خلق کورگانده، بتون خلق آلارنی
تماشا قیلغانده، باشقه ملت بولوب روسلرده آلارنی
کوروب قزغانغانده، سز میندن صوراشب تورماس
ایدوگز، سزده چن کوزگز ایلان قاراب، آلارنك
صارغایغان یوزلرون کورب سببلرون تیکشرور
ایدگز، قزغانور ایدگز! یووان قورصاقلی، قالون
موینلی.....لرده بوری کبك موینلری ایلان برگه
گوده‌لرینی بوروب کوچه‌نه آلارنی قارارغه
طریشالر، آلارده دنیاده شوندی یابوق خلقده بار
ایکان دیوب تصدیق ایته‌رگه مجبور بولالر. نیچکه
بیللی باریشنالر کاکینکالرده پادروگالرینه کورسه-
توب: قارائلی! بونینده‌ی خلق، بولار قایدا بارالر؟
ئلـله بالنیتسه‌دن چقغانلرمی؟ یوزلری نیك اول
قدر صاری؟ دییوشه‌لر. اوزبزنك تاتارلرده — هر
مؤمن‌گه حسـن ظـن قیلو واجب دیوچیلر برسی
ایکنچیسنه تورتب: قارائلی سین آلارنی، شولاردور
ایندی اصلاح دیب قچقروچیلر، بددعا آرقاسنده
یوزلری صارغایوب بتکان بیت ایندی... ایکنچیسی:
قـارا، قـارا آناوسن آیاغینه قوری باتینکه‌غنه
کیگان توگلمو!؟ آنك ایلان نیچك مسجدکا بارورغه
کرك ایندی؟ اوچنچیسی: — اول چاچنی نیك شول
حدلی جیتکررگه کرك ایندی؟ بوتونلای توسن
بوزوب توره. ایششو جیتماسه طاقن باشینه اوزون
فس کیگان بولغان، آنسز یاکاغی اچکه باتوب
بیتی اوزون...» دیلر. مونه شول قدر خلقنك
دقت‌لرون جلب قیلغان برصنفنی سـز نیچـك
کورمیسز! اولغنه جیتمه‌سه نیك سیـن کوراسـك
دیسز! یوق ایشانمیم، حقیقة ایشانمیم، کوراسزدور.
نیچك کورماسکه کیرك!؟ آلار بیت ژاگوننك
ایچینه‌ده کرمیلر، آلداغنه کورنب تورالر. ژاگون
ایچنده‌گیلریده — ایبداش مونده اوطرمه! بوجیرگه
آناو جیزلی اورس اوطروب کیتدی، اول بلـکه
یاکادن کیلوب اوطرور — دیوب بار اورنغه‌ده
اوطرورغه قورقب آیاق اوستنده تورالر. ئه‌سز
کورمیبز دیسز! ئلله کوزگز چقدیمو؟ یوقسه
کوراسگز کیلمیمو؟ مین بولارنی اوچ دورت کون
کوردوم، حقیقة اوزاتدوم. مین آلارنی کورگانده
عقلـم باشمده توگل، أرینبورغ طرفنده ایدی.
مینم اویمنی، میمنی شول یاقدغی برمدرسه اشغال
قیلغان ایدی. مین شول مدرسه‌ده اوتکان — یاکادن
قاینمی تورغان — یاش وقتلرمنی برم، برم کوز

آلدومدن اوتكاره ايدوم. مين شول كوبدن توگلگنه اوتكان، بيك يراق قالغان معيشةمنى تنقيد قيلوب ماتاشا ايدوم، مين باشقه‌لر كبك، آلارنڭ كم ايدكلرون بلورگه طروشمى ايدوم. چونكه ميڭا آلارنڭ كم ايدوكلرى اوست باشلرندن صارى يوزلرندن بيلگلى ايدى. مين اوزمڭ شولار كبك تاتار مدرسه‌سنڭ ياتقانلقمدن، آلارنڭ حاللرى واستقباللرنى كورگان وكوره‌چكلرى بارده آچيق معلوم ايدى. مين اول شاكردلرنڭ اويلرينه قايدا- سيلرينه شادلانوبده، كوله آلماولرينڭ سببن ده حس قيله ايدوم، بوده ميڭا معلوم ايدى. قصقه‌سى آلارنڭ معيشتن مينم اوچون كشيدن صوراب بلورگه توگل، بلكه قوهٔ قلميهم بولسه اوزم آلار حقنده جلدلر ايله كتابلر يازوب قالدررغه قادر ايدوم. مونـه مين آلارنى كورگاچده شولارنى اويلادوم، شولارنڭ بارسونڭ باشمدن كيچردوم. قصقه‌سى ذلله نيندى تيران فكرلرگه چومدوم. قايتوب كومناتيمه كرگاچده قوليمه كتاب آلوب قاراسامده باشـم، فكرم مشغول بولغانلقدن هيچ نرسه مطالعه قيـلا آلمى ايدوم. آخريسى شول جان دوستلرمنى حقيقى اوزاتووم‌نڭ يادكارى ايچون شاكردلر معيشتينڭ تأريخى اوله‌چق «الاصلاح» صحيفه‌سينه بولاريده كروب قالسون ديب شول مقاله‌نى يازوب كوڭلمى طندردوم. حاضرده معيشت نرسـه ايدوكن بلوچى آز بولسه‌ده كيلاچكده بزنڭ معيشة صحيفه‌لرون آقدارو چيلر ايچون فائده‌دن خـالى بولماس اميدنده‌من.

ك. بكر.

بنم استعفام

بوكون امامتچيلك منصبندن بوشاندغم‌نڭ ٤نچى آلمه‌سى اولوب، كنمده نشاط وخرسندليك حس ايلامكده‌درمن. بوحال بلدره‌دركه، بن بوخدمت‌دن دلگير اولمش ايمشيم. بوخصوصده خلقنڭ سبب آرامه‌لرى وبرقدر لهمده وعليهمده سوز سويلمه- لرى طبيعى براش اولوب، حتى المطى قوّيدمصنڭ بوخصوصده برروس‌نڭ‌ده مكتوبى كورنمش ايردى. لهذا بونڭ سببنى ده كندم بيان ايلمه‌يى مناسب كوردم. وبومقاله‌نڭ شاگرد وملالره‌مناسبتى اولدغندن «الاصلاح» مجله‌سينه يازمق مناسب كورلدى.

برقوم ويا بر محله‌يه امام اولمق وظيفه‌سينـى التزام ايدنلرنڭ ذمه‌لرينه شارع طرفندن نى‌نرسه- لر يوكله‌نوب، قيامت كوننڭ قايو اشلر سببلـى مسئول اولاچقلرينى كندلرى البته بلملى‌درلر. بومسئله هر بر امامغه معلوم بر اش اولدغندن، بونده محله وقوم‌نڭ هيچ بر دخلى يوقدر. فقط بزنڭ خلقنڭ، امام ومؤذن حقنده بولغان اعتقادلرى بر تورلى دگل‌در. آول يرلرنڭ خلق نهايت درجه‌ده نادان اولدقلارندان، امام، ملا وايشان طائفه- لرينى بيوك اعتقاد ايدرلر، قدر وحرمت كوستررلر واوزارينه مخصوص امام‌لرنى كنديلريله حضرت حق سبحانه وتعالى ميانه‌سنده ترجمان بلكه واسطه‌ده اعتقاد ايدرلر ولهذا آنلرنڭ هر بر ديدكى سوزلرى شارع طرفندن يبرلمش نص قاطع حكمنده صايلور امام‌افنديلرده بونلارنڭ نادانلقلارندن استفـاده ايدوب فايدهٔ شخصيه‌لرى يولنده سعى وغيرت ايدرلر. وهر بر بدعت وخلاف شرع اشلرى مشروع ولازم الامتثال صورتنده كوستروب كند فايده‌لرينه آلت ايدرلر. فديه، قبر صدقه‌سى، قبرنڭ دورت پوچما- غينه اولطروب برنرسه اوقومق، ميت‌نڭ ٣ نچى ٧ نچى و ٤٠ نچى كونلرى تونلك‌كه چغوب «طه» سوره‌سى اوقومق وايام فاضله ومخصوصده سويله‌نگان وعظلر وبونلردن غيرى ده‌ى حسابى اولمايان عادت قبيحه‌لر بارچه‌لرى امام افنديلرنڭ فايدهٔ شخصيه‌لرى ايچون قورولغان توزاقلردر.

بو خصوصده امام‌لره حكومت طرفندن ويرلمش منشورده كوب ياردم ايلار. بواشلرنڭ امام افنديلر

بر قدر معذورده کورنورلر. چونکه بر وظیفهٔ معینه‌لری یوق‌که بونکله معیشتلری تأمین ایدلوب، بونلار کند وظیفهٔ مشروعه‌لری ایله مشغول اولسونلار. بالجمله بونلر کند محله قوملرینی ایسندکلری کبی تصرف ایدرلر. شونك ایچون هر بر آولده زور وبیوك یورتلر کورلسه، اول یورت امامنك اولوب، بر یوز، ایکی یوز صوملق آتلار بیگوب یورگان کشیلرنی کورساگز، اولده بر محله‌نك امامی اوله‌رق کورسز.

امـا بیوکروك آول وشهرلرده خلق‌نك بر آز کوزلری آچلمش اولدیغندن، امام افندی‌ده اوز فایده‌سی توغرسنده بر آز احتیاطلی طاورانوب بیك اوستالق برله معامله ایلمیه مجبور اولورلر.

چونکه شهر خلقی پاره‌یی بیـك مشقت برلان تابدقلارندن امام افندیه بی مورد اچقندرمازلر. چونکه امـام افندیده حکومت منشورندن غیری کندولرندن زیاده فضیلت کورمدکلرندن، امـام مؤذن‌گه یورط طرفندن قویولمش مسجد قراولچیسی نظریله باقارلر وشول درجه‌گه لایق معامله ایدرلر، لهذا هر بر نرسه ویره‌چك اولورسه‌لر استحقاقندن زیاده صایلوب منت ایدرلر. زکوة ویرسه‌لر منت ایدرلر. فطر، قربان تیرسی ویررلر منت ایدرلر. بالالرنی اوقورغه ویرورلر منت ایدرلر. امام‌نك کندولرندن زیاده بر حالده اولوب، استغنا کوستر- دکنی هرگز استه‌مزلر. اوسنلرنده امامنـك نه قدر حقی وار خاطرلرینه بیله کتورمسلر.

امـام افندیلرده بو منتلری کلا برکلامیه مجبور اولورلر ویوقاریده دیدکمز اسبابلره تشبث ایدرلر، دین اشلرنده‌ده مساهله ایدرلر. نی قدر متمول بیله اولورسه‌لار کندلرینی فقیر کوستررلر، ثروتلرینی یاشرورلر، اخلاقلری بوزلور، کوکللری قارالور، طمع وریا طبیعت حکمینه کرور، بالاخیر کندو وظیفهٔ مشروعه‌سینی خاطرینه بیـله کیترمیوب، قومی برله برابر آخرته کیدرلر.

بن بو حاللری شاگردلیگم وقتنده مراق ایدنه‌کده ایدیم وهر بر توغری کیلگان اورنلارده. امام برله قومنك آراسنده‌غی معامله‌گه دقت ایدوب عبرت کوزیله باقوب کوب تجربه‌لار حاصل ایلادیم بر وقت بو وظیفه‌یی کندیم‌ده التزام ایلادیم باباغی امام‌لارنك حاللری کوز آلدمده اولوب کند وظیفهٔ مشروعه‌مده دو شوندکم‌دن ایش‌نك ابتداسنده انوك تجارت بولنی توتوب ولو غیر رسمی بر صورتده بولسه‌ده معیشتمی تأمین ایدوب خلق‌دان بالکلیه اعتمادمی کیسدیم لهذا هیچ کیم‌نك خاطرینه باقمادان وهیچ کمسه‌نك طاغلار قدر احساناتنی در پیش نظر ایدوب حق سوزنی دیمك‌دن تارتونمادیم واشبو عادتی کنده بکندیم بونکله خلق نزدنده اعتباریم آرتدی منم قوملاریم نزدنده‌ده قدر وعزتم کوندن کونگه زیاده اولمقده ایردی میوه دار یغاچلار تکاندن خالی اولمدیغی کبی هر بر قوم ایچنده بر قدر اخلاق‌سزلاری‌ده بولنور بونلار طرفندن بر قدر اذیتلره هدف اولدیم ایسه‌ده شخصیتم جهتندن اولدیغندان اهمیت ویرلمدی هر نه باشیمه کلدی ایرسه کندی هیچ بر سی توتقان مسلکمه زیان کتورمدی بـر قدر ایشلر وجوده کلوب وبر قدر ایشلر وجوده کلمکده ایردی چونکه هر بر ایشلریمده قوملریم میکا یاردم ایلادیلر هیچ بر وقت سوزیمنی قایتارمادیلار بونلارنك حقمده کوسترن اطاعتلریگه وانعام واحسانلریگه فخر ایلاسام یردن آسمانه قدر حقم واردر شونك ایچون آنلاره رحمت اوقومق وخیر دعا قیلمقی وجیبه ذمهٔ عاجزی عد ایلامکده‌درمن بالجمله منم قوملاریم میکا هر وقت اعانت کوستردیلر خصوصا مسجد، مدرسه وقرآنخانه ایشلرنده کندلرینه تیوشلی خدمتده هیچ بر وقت قصورلق کوسترمادیلر اخلاصلاری کوندن کونگه آرتدی لکن قابس بر کون کند یان باشلارنده بر تجارت دوکانی کوردیلر شول کوندن اعتبارا احوال دیکشدی تجارت اشلریم

ترقی ایندکچه حسد ودشمانلر کوبایوب مسجد مدرسه ایشلرینه سکته‌لار عارض اولمیه باشلادی «وعین الرضا عن کل عیب کلیلة * ولکن عین السخط تبدی المساویا» مضمونچه قایوبر ایشده منم سعی وغیرتم نك طفیلندن وجوده کلورسه آنلارنك هرقایوسنی خلاف حقیقت دیمیه باشلادیلار بالاخیر مسجد مدرسه‌لرنك مادی ومعنوی جهتلرنی قاراوقلا کند وظیفه‌لری اولوب امامنك بوخصوصده مداخله‌یه هیچ بر حقی اولمادغی دعواسنده اصرار ایلادیلر حتی مسجد مدرسه‌لارنك بویقین زمانلارده آلغه وارمادغی‌غه بنم مداخله‌می سبب کوستردکلرندن بوبیوك فرصتی غنیمت بلوب کندمی استعفا ایلادیم واوستومده اولان بیك آغریوكلاردن بوشاندم لهذا کندمی شادلقده کورمکده‌یمن حقیقتی یوغالغان نرسه‌یه بکزتمیشلار کیرك کیم‌نك واسطه‌سیله وجوده کلورسه کلسون مراد حاصل اوله‌چغندان اورته‌دان موانع کوتارلوب خلقده اتفاق واتحاد یولیغه کروب مسجد مدرسه‌لری اصلاح ایلمه‌لری وترقی ایتدرمه‌لری بنم‌ده مطلوبمدر خدا موفق ایلاسون.

ملا عبدالرحمن الیارکندی.

اداره — مکتوب هیچ برتغییرسز درج ایتولدی. مکتوبده‌گی بعض افکار بله‌ن اداره بتونله‌ی متحد بولماسه‌ده، آلارنی تنقیدکه کرشمیچه، اوز طرفندن فقط، خلقنك دقتینه — منرق واشلکی امام‌لرنك، آخر وقتده، تورلی سببلر بله‌ن استعفا ایتارگه مجبور بولوچیلقلرین عرض ایته‌در.

خلقمز طرفندن بومسئله اطرفلیچه ملاحظه ایتولرگه تیوشدر. قاریق ملتچیلرمز نی دیه‌رلر؟

خاتون قز عالمی:

خاتونلر نیك قاچالر؟

الاصلاحنك ۲۲نچی نومرنده بدرالجهان خانم مولودوفا برمقاله یازوب، «الاصلاح» اداره‌سندین اوزینك مشکللرینه جواب استی‌دور. شول سؤاللردین برسی: بزنی نی اوچون کولنچ صورتده یابندروب یورته‌لر؟ دیمکدین عبارتدر. اشته بدرالجهان خانم‌نك شول سؤالینه مینده جواب یازماقچی بولام. یاکه شول مناسبت برلان قاچو حقنده اوزمنك فکرمنی آچمق بولام. قاچو شرعا واجب دیلر. اما نی اوچون؟ ونیندای حکمت برلان؟ دیولسه کیمه‌لری اوتوره‌در. چونکه مناسب وقناعت قیلورلق جوابلری یوق. نچوك بولسون قاچان قاچمق بر عادتکنه بولغاچدین. عفت اوچون دیورلر. قازانداغی بارچه فاحشه چاپان برلان یوردکلرینی بلا توروب شول سوزنی ایته‌لر ....

عفت بنده‌نك قلبنده بر صفت بولدقنی تمام بلگاندین صوك، کینه «باشدین چاپان یابنو کشی‌گه عفت بیره‌در. کشی‌نك اول صفتی‌نی قوه‌لنه‌در. باشدین صالغان بام یاشل چاپان‌نك کوکرك سوه‌كلری آرقلی اوتوب قلبده‌گی عفت اسملی صفت‌نی نورلاندورادر وآنی آغارتادور» دیوب اینساك اوز اوزمزدین اویالورغه توغری کیلمازمی؟!

من حاضر قریه‌ده تورام. قریه‌لرده قاچمق قطعا یوق. هیچ بر خاتون قاچمیدر. چونکه قاچورغه ممکن توگل! معیشت محاربه‌سی قاچارغه رخصت ایتمیدر. هنرسزلکدین بارچه ایرلر دیورلك باقو، مسکوا، ایدل بویلارینه خدمت ازلاب تارالغانلر. آوللرده کوبسنچه خاتونلار قالوب قر اشلارندن بارچه‌سنی خاتونلر باشقارالر. شریعت قاچارغه کوچلاگان (؟) خاتونلر، شریعت آلارغه قاچماساکز اوتده یانارسز، یلانلردن چاغلورسز دیوب اینکان خاتونلر، اوراقغه، بارالر، آشلقلارنی طاشیلار، صوغالر، تیگرمنگه بارالر، یاکه بربات ایرنی یاللاب یباره‌لر، صو کینوره‌لر، حیوانلارین قاری‌لر، الحاصل کون کورمك اوچون نیندی خدمت بار ایسه بارچه‌سنی خاتونلار اشلی‌لر.

ایشته قاچارغه لازم ایسه شول خاتون‌لارنی کوز آلدینه آلیق. بوقسه شهر بای‌لارینڭ خاتون‌لاری ایکیپاژلارغه اوطروب بریاری ضیافت‌که بارسه، چاپان‌غنه آز بولسه قاپچق‌ده کیلدرسون‌لر. آلارده بزنڭ اش یوق. اما شول آول خاتون‌لارنداغی عفت، شهرلرداگی چاپان وجیله‌ن آستونده یوروگان صوفی کشی‌لارنڭ صوفی خاتون‌لرندین هیچ‌ده کیم توگل، بلکه آرتغراق‌ده. بونده ایسه هیچ کم شبه ایتماز. آول‌ده آلی چاپی چقغان خاتون‌لر بولغالی، لکن قاچماغان اوچون توگل، بلکه ایری باقوده ایکی‌شار یل‌لاب توردغی اوچون.

ایشته بدرالجهان خانم شوندی اشلرنی شریعت قوشدی دیوب یوکلاته‌لر. سز اگر اوقوماساگز اوکنی صوکنی آڭلاماساگز، کشی آراسینه کره آلماسز، سزنی قصارلر، اوز دوتقالرینه بیوتورلر قارشورغه ممکن بولماز، شریعت شولای قوشا دیورلر.

دین‌مزگه شوندی یاماولر، شوندی یاغندیلر، یابشدروب بتورگان‌لارین بز ایندی کوره کوره یودادڭ. نچوکده بولسه شولارنی بتوره‌سی ایدی، بترمك ایسه سزکبی معرفت‌لی خانم‌لردین اولسه اولور. خصوصا خاتون‌لارغه متعلق بولغان خرافات‌نی بتروونی آچق فکرلی خاتون‌لاردن کوته‌مز. ایرلر بار ایسه دین صاف‌لارغه آلارغه‌ده آلوش یوق توگل. آلار اوز آلوش‌لارین صاف‌لارلر، اوز گارتلگان دین شولای بولشماینچه اصل حالینه قایتماز. بو توغریده دخی یازسام کیرك.

امام ب.

آرینبورغده قزلر مکتبی.

آرینبورغده عصرینسکی جنابلرینڭ 1/4 عصر خدمتنی تبریك ایچون توزلگان دورت لایحه‌نڭ بنم قصقه فکرمچه «سکسان قزبالالق منتظم ابتدائی مکتب» نی آچارغه قرار قیلو کیرك ایدی.

چونکه آرینبورغده ایرلر ایچون نیچه ترتیبلی(؟) مدرسه اولسه‌ده، قزلار ایچون فقط ایکی‌گنه‌در. خاتون قز ملتنڭ یارتیسی اولغاچ، آلارغه هم‌اوقو ایرلر ایله تیگز کیره‌ك. «دارالمعلمین» آچقانچی اوّل شولارنی تیکشرو لازم ایدی. اوقوغان ایرلرمز ایچون اوقوغان قزلار کیره‌ك، اوقوغان ایرلرمز اوقومغان قز آلاسی‌لاری کیلورمو؟ ینه‌ایتم: دارالمعلمین‌لر آچقانچی ابتدائی مکتبلر کیره‌ك خصوصا قزلر ایچون.

بوقاروده قزلر ایچون ۲ ترتیبلی مکتب بار دیدك آنلردن برسی مرحوم غنی بای حسینوف همتی ایله آچیلوب معلمه‌لری فاطمه خانم آداموا وآنڭ قزی خدیجه خانم‌در. اوقوتولاری یخشی ترتیبلی دیسه‌لرده مینم فکرم آنیده بیك ترتیبلی دیه‌سی کیلمی. کیره‌کلی علملردن علم حساب، جغرافیه، تاریخ، املا کبی درسلرنی اوقوتمیلار. مدرسه‌ده طوقز صنف‌غه بولب اوقوتالار. مذکور درسلرنیده اوقوتماغاچ، اول طوقز صنفده نیلرگنه اوقوته‌لر ایکان؟ شولایده بولسه قدیم توگل جدید ده توگل بلکه جدیدرك. ۲نچیسی جمعیت خیریه طرفندن آچلمش اولوب بونسی حقنده برنیڭ ایته آلمیم. منه شونڭ ایچنده آرینبورغغه بر ترتیبلی قزلر مکتبی کیره‌ك. بو مینم فکرم، باشقه‌لارنڭ فکری نیچکدر.

آرینبورغده فهیمه حیدروا.

اداره — فهیمه خانمنڭ دلیللری نیقدر قوّتلی بولسه‌ده، آلار دارالمعلمین لورنینه قزلر مکتبی آچو کیره‌کلگینی کورسه‌ترگه یتمیلر.

ترتیبلی قزلر مکتبی آچارغه کیره‌ك! لکن دارالمعلمینلر بولماسه، حاضرلکلی معلم ومعلمه‌لر بولماسه، نیچك ایتب ونیندی ترتیبلی مکتبلر وجودکه کیتررگه ممکن؛ شوکار کوره، بز اوز طرفه‌مزدن: آرینبورغلی قرداشلرمزنڭ دارالمعلمین

آچارغه قصد ایتولرینی موافق وبیك وقتلی طابابز. شولایده بولسه دارالمعلمینمز بولدی دیب قزلر مکتبندن استغنا ممکن توگلدر. شوگار کوره دار-المعلمین اوستینه «غصپرینسکی نامینه» صلناوی بلهن قزلر مکتبی آچونیده آرینبورغ تاتارلریندن طلب اینولسه، آرتق وکوچلرینـدن طش اش طلب اینولگان بولمیدر. «دارالمعلمین» کیچکدروی ممکن بولماغان ضرورتدر! مونك بلهن برگه قزلر مکتبلری آچوده واجبدر.

خوش صاو بول «قزان»!

کوبدن توگلگنه اوتکان مای چیسلهسی، بویلن کیلوب چیتدی. «ایدل» ده بوزلار آغوب پرا-خودلردهتوشدی. مینمقزانغه کیلگانیمهده بوکون بر یلتولب ایکنچیگه کیتدی. نیقدر طرشسامده قزان، قزانلغن ایتدی، مینمن کساگه چاغوتکه توشردی.

شولای اینوب مینیده: «آنچهسز قزانن تورساك فلان وفـلان... بولورسك!» دیه ڈلله نیلر برلن قورقتدی؛ نیچکن مینی اوزندن یبارورگه طرشدی. چار، ناچار، مینن قزاننك، آغربولسهده، بو سوزینه قولاق بیردوم؛ بر آز آلیشنوب، وطنداشلرمنك معیشتلری ایلانن بلیشرب کیلونی مصلحت کوردم. اوسنیمه بیشمدت جیلانمنی کییوب، پریستانغـه یونالدم.

ایندی قزان، وداع قزان! سینن «قزان» مینن قزان، ومیندن باشقهده بیك کوب قزان، بارده، ایچنن ڈلله نیلر قاینی تورغان قزان. عفو ایت قزان! سیگا کیلماسدن بورون، مدرسـهده یاتقان وقتن، مین سینـی «منبع القبایح» دیب سؤ ظن قیله ایدم. مونن کیلگاچ اول فکرم مینم ایچمن کوب تورمادی، کوب بولسه برآیغه بارغاندر.

آندن صوك سینی، کم ایکانکنی، بلدوم. مین سینی بر یاقلی اینوبکنه قارامی — ایکی یاقلی اینوب قاری باشلادم. منبع القبایح قه، معدن العلوم والفنون، دیگان سوزلرنیده عطف قیـله باشلادم. مینم بلوومچه سین: بلچراق قزان وبیك تازا قزان. سین جاهل قزان وشونك ایله برابر عالمده سین قزان. سین ایسکی قزان، توبك بیك کوب قوردوم اوطروب قارالغان وبیك قارتایغان قزان، آلایغنه دیبده أینورگه یارامی، سین بیك یاشده قزان. مونه سینك حقکده مین نیندی فکرده من.

بارچه قصورلرمنی عفوگه برابر، اوزاقلامینچه کیلورگه دعا جاذبانهگنی اوتنوب، حاضرگه: «خوش صاوبول-قزان!» دیه سوزمنی بتیرهمن.

دوستك: «قازاق» ١ مای. پریستان.

داخلی خبرلر:

سمبرده دارالمعلمینگه رخصت بیرلمهگان.

سمبرده چغا تورغان „Нар. Вѣсти" غزیتهسی یازا: آنچوربن شهرمزده معلملر ایچون جایلـك دارالمعلین آچارغه رخصت طلب ایتکان ایدی. بوکونلرده آثار قزان اوکروغینك پاپوچیتلی رخصت بیرلمهیهچك ایکانینی بلـدرگان. سبب اینوب آنچورینك فقط خصوص (چاستنی) مکتب تربیهاینوچی بولوب، معلملراسیبزدی یاصارغهحقی بولماغانلغی — کورسهتلگان.

« پشلی »ده قزلر امتحانی.

١٣ — ١٤ نچی آپریلن معلمه ماه سرور خانم تربیهسنن اولان ٧٠ قدری قزنك عمومی امتحانلری اجرا ایدلدی.

قزلر ٣ نچی نومر « الاصلاح »ده کورسهتلگان فنلردن گوزل صورتن امتحان بیردیلر. قاچوب، پرصوب کوررگه کیلگان خانملرده باینا‌ق ایدی. همهسی آفرین تحسینلر اوقوب معلمه خانمنك خدمتن تقدیر ایتدیلر. « مخبره »

آینصار اویازی، ایصا قریه‌سنک «مدرسهٔ عثمانیه» ده آپریل باشنده امتحان بولوب، بالالار اوقوغان درسلرندن گوزل روشده جواب بیردکلرندن وامتحان بولاسی کون برنیچه حضرت، معلملر اوستینه قاره خلقنی قوتورتوب، هجوم قیلورغه وامتحان قیلدرماسقه طرشسالارده، مقصودلرینه ایرشه آلماغانلرینه شاد اولولرن بلدرب یازالر.

نیژنی غوبیرناسی سیرغاچ اویازی شوبیلی قریه‌سنده فضل جان افندینک اجتهادی سایه‌سنده ۱۹۰۳ نچی یلده برابتدائی مکتب صالنغان ایدی.

فضل جان افندی اوزی هریلنی قریه‌مزنک بالالرون اوقته ایدی. خصوصا بوسنه مکتبک ۱۲۰ قدر ایربالالر و ۲۰ قدر قزبالالر درس اوقودیلر.

بوسنه‌ده فضل جان افندی بالالرنی محله امام‌لری هم آول خلقی حضورنده امتحان قیلدی. بالالرده معلم فضل جان افندینک طرشتروب اوقتووی سایه‌سنده بیک گوزل بلدیلر.

امتحان مجلسنده حاضر بولغان (۸۰ قدر) افندی‌لر بالالرنک بویله گوزل بلولرینه ومعلم فضل جان افندینک طرشتروب اوقتووینه چن کوکلدن تشکر اوقودیلر.

قریه‌لی

قزان خبرلری

یوبیلی.

بو یل ۱ نچی مایده ابراهیم افندی تیریغولفنک پیداغاغیچسکی اش باشلاوینه ۳۰ یل تولدی. ابراهیم افندی قزانده تاتار آراسنده وجودکه کیلگان هر بر کورکام اشلرده مشارکت ایتوب اوزین بتون قزانلیلرغه بیک کوبدن طانوتقان بر طرش خلق خادمی‌در. ۳۰ یللق خدمتنی، طبیعی، کچکنه بر غزیته صحیفه‌لرینده یازب قنه کیره گنچه کورسه‌ترگه ممکن توگلدر. شو کار کوره‌ده بز اول طوغریده اوزون یازمیچه: ابراهیم افندی جنابلرین خلقمز فائده‌سینه ایتکان ۳۰ یللق آغر وکوب ثمره‌لی خدمتی بله‌ن، صمیم کوکلمزدن تبریک ایتب، شولوق خدمتنک طاغی کوب یللرغه دوام ایتوین تمنی ایته‌مز.

---

۲۱ نچی آپریلده بش بالطه‌ده سعادت خانم آمیرخانیه مکتبنده سنه‌وی امتحان بولدی. امتحان گوزل صورتده اوتدی.

امتحان تکلارغه کیلگان خانملرنک قایسی برسی، اوقوچی قزلرغه بوله‌کلرده آلوب کیلگانلر ایدی. امتحان‌ده بولوچی.

«یکاتیرینسکی» اورامغه قز بالالارغه مخصوص مکتب صالدررغه باشلاندی.

---

۲۵ نده تاتارچه تیاترو اوینی.

نوۋی کلوب زالنده شرق کلوبی فائده‌سینه «اویات» هم «خط بولغاندی!» اسملرینده ایکی پییصا اوینالدی. مونده اویناوچیلر حقنده یازودن اوّل پییصالر حقنده بر-ایکی سوز یازارغه طوغری کیله‌در.

«اویات» کوبدن توگلگنه «جانلی جنازه» اسملی بر ادبیات چوبی یازوب چقارغان یار الله الولی اثری‌در. پییصاده نه ادبیات ونه‌ده فکر جهتندن تقدیر ایتولرلک نرسه بولماغانی اوستینه، یار الله الولینک اثرلرینده صاتا تورغان، فلسفه والچقلری ایچ قاتقانچه کوله‌رلک نرسه‌لردن عبارتدر. اول-هر ایکی اثرنده تاتارغه ثلله نینندی فکرلر کرتمه‌کچی بولا: آقچه‌نی بانکه‌غه صالورغه، زیارتلرغه کیرته طوتارغه، تاتارلرغه کاندیترسکیلر آچارغه، کیره‌ک دیگان افکار عالیه (!) وایدیه‌لر بیره‌در.

اویناوچیلر آراسنده الیاسنی اویناغان صاینف (پراغرامماده خطا اولارق سبکتگین بله‌ن صاینفنی برسی اورنینه برسی کورسه‌تلگان ایدی) عزیزف وسبکتگین اوز روللرین گوزل اجراء ایتدیلر.

لکن عریزفنڭ ملا رولینه کوبرەك کامیچنوست بیروی وسبکنگین‌نڭ آرتغراق اجتهادی اورنسزرەق ایدیلر. ابراهیمنی اویناغان سامی - پراستوی بر کوپیس مالاییی اوزئینه، حاضرگی «یاشلەنب» یوروچی، تیبکچ، بای بالاسی تصویرایتب، آنیده بیك روحسز چغاردی. آلمازفده، مینم کوتوومنڭ خلافینه اولاراق، بیك ناچار اوینـادی: تاتار اوپراڤلایوشچی رولیده شهر تیاترینده کورگانی ژیست ومانیرلرنی بتونلای اورنسز کینترب قسترا ایدی.

ایکنچی پییصا «ط بولغانلدی!» اسمنده بر پرده‌لك کولـکیدر. روس معیشتندن دیسه‌م، تاتار اسملری بله‌ن یازلغان. تاتار معیشتندن دیسه‌م برده اوشامی توره‌ان، بر توزسزغنه نرسه.

شولایده بواسه بوپییصانی اوّلـگسینه قاراغانده کوب حیاتلی اوینارغه یکن ایدی. لکن سامی افندینڭ باش رولده بوچیلغی - آنکده ایـڭ کولـکی بولورغه تیوش اوینلرین برده سیزلمەسلك ایتب چغاردی. مرادژاده توحسز اوینادی.

ملی آرکیستر (و. آپانف اداره‌سینده) مونده‌ده مشارکت ایتدی. آنـڭ کوهن کون تکمل ایتب کیلوین‌چن کوڭلدن تبریك ایتمی اوزارغه ممکن توگلدر.

قارارغه کیلوچیلر عرفده‌گه قاراغانده کیم‌رەك ایدی. خاتون قزصنفی‌نڭ اوڭانده گیلرگه قاراغانده کوبرەك بولوچیلغی مینم خاطریمه «صاو بول چاپان!!» دیگان سوزلرنی توشردی.

مکتوبلر

محترم محرر افندی!

بنم بو مکتوبمی غزیته‌گزنڭ بر پوچماغینه درج ایتسا‌گز ایدی.

بیان‌الحق‌نڭ ۸۰۳ نومرنده «معلمه ماهروی مظفریه خانمده امتحان باشلاندی گوزەل وشده اولوب نگلارغه کیلوچی خانملر غایت متأثر ولماقله برابر بیك ممنونه اولوب تارالدیلر. امتحان پراغراما ایله اجرا اولنه‌رق بو ترتیب شهرمزده اول مرتبه اولوب مونداین صوڭ معلمه‌لرمزگه اورنك اولسـه کیره‌ك» دیگان سوزلرنی اوقوب بنده بومکتوبمی یازارغه مجبوره اولدم.

۱٤نچی آپریل دوشنبه کون بنده امتحان مجلسنده اولدم بن کیلـدانچی قرآن امتحانینی تمام ایتمش‌لر ایمش. باشقه درسلر امتحانی ایدی ماهروی خانم اوّل‌ئوك سبق اورنی بیلگلاگان بولغانلقدن امتحان وقتنده‌قزلرنڭ اورنن آقتاروب آقتاروبده تابا آلماغاچ قزیده، آبصطای مینم اورنم اوز کتابمده معلوم ایدی، دیوجواب ویردی. نوبت شعرلره یتکاچ شعرلر قات قات اوقلدی. شعرلر اوقوغانده قزلرینڭ آرتلرندن قووب بار-غان کبی آشغوب آشغوب اوقدیلر. بعضلـری ایسه بربرسینه آشقما آشقمادیم دیگان‌کبی سوزلر سویله‌دیلر.

قوناق خانملاردن بر ایکی خانم بیك تجفرشما-غز دیسه‌لرده، سین قوناق، قوناق بولساڭ قورقاق بول جوابنی آلدیلر. ینه بر قزینه تاریخ امتحانی امر بولغاچ، تاریخنی بتونلەی یالغش یولغـش اوقوب بتردی. ینه برسینه جغرافیه امتحانی امر بولغاچ، اول قزده جوابنده‌مین بیکلامدیم دیو تجفردی. قوناق خانملارنڭ قرآن اوقوغانلرینی ایشتاسی‌لری کیلوب اولترسالرده، ایشتو نصیب بولمادی. حتی بر ایکی خانم ماهروی خانمدن اوقوماقلرینی اوتنوب قاراسـه‌لرده ماهـروی خانمـده ایشناسگز کیلسه اوّل کیلـگز ایدی پراغرامـاده اوّل قرآن یازلغان دیب متکبرانه جواب ویردی. نوبت شعرلره کیلـگاچ گرچه شعرلر برگنه مرتبه یازلغان اولسه‌ده قات‌قات اوقندی شعرلره کیلگاچ پراغراما بتونلای بوزلدی.

ماهروی خانم کبی باشقه معلمه‌لرده‌ده اورن بیلـگلاو وقزلرینڭ بلمه‌ولری برله اورنك بو-لورلق ایدکینی فهم‌لادك.

بیان‌الحق‌غه یازوچیسده اوزی‌یا که قزلریدر.

امتحانده بولغان بر خانم.

اداره — اوز مخبره‌مزده شوڭاریقین خبر کیلترگان ایدی.

سیمی پالات

سیمی پالات‌دان نیچه تورلی قیلوب غزیته‌لرگه یازسه‌لرده کوبسی حقیقته موافق اولمدیغندان، بن سیمی نلڭ احوالن بیك آچق قیلوب «الاصلاح» قارئلرینه عرض ایده‌من.

سیمی آزیاده، ایرتش بوینده نیچه مڭ خلقی بار ایدوگن هر کم بله‌در. مین اول طرفن یازمی من. عموما اوقو، مکتب ومدرسه، حیات اشلرینه عائد مسئله‌لرده یازامن.

سیمی‌ده توغری اینکانده، اوقو هیچ یوق، اوقونلڭ نه ایکانون آڭلاغان کشی هم یوق، بونلڭ ١١ مکتب اولسه‌ده (کچه آبزاری) اوقوچی لرینڭ یازو بلگانی واحکام اسلام آڭلاغانی تابولماس چونکه اوقوتوچی‌لری شولای. منلالر وخادم ملت دیدکلرمز روسلر ایله آطچابدرور یساك صالشدرودن بوشی آلمی‌لر، بری ایکنچی سینه دشمان.

٨ یل مقدم «جمعیت خیریه» دیه آچلمش مکتب‌لری اوتکان یل دارالمعلمین اولوب، کیـلاسی یلغه دارالفنون اوله‌چق دیه کوتوب توره‌لر.

باشقه ملتلرده‌دارالمعلمین‌لرده‌اوقوتوچی معلملر ڤله نیندی‌کشی ایشتمگان «اوچیتلسکی اینستیتوت» دیگان عالی مکتب‌لرنی تمام قیلوب آزابلانسه‌لرده بزنڭ خلقنڭ بختینه قارشی اول قدر اوق عذابلانمی، ابتدائی مکتبکه، معلملـککه یاراماسلق کشیلر دارالمعلمین‌گه معلم بولوب راحت، تنچ‌قنـه خلق جیلـکه‌سون کیمروب سیمروب تیك یاتالر.

بن اوز طرفمدن شونی‌غنه ایتم، آندای آدم اشانماسلق یوق خیاللر ایله ماتاشقانچه دین اسلام وترکی تللرنی مکمل اوقتـوب پروغرامـه‌سون کیگاینوبراك روسلرنـڭ سیمی‌ده مکمل اولان «اوچیتلسکایا سیمیناریه»لرینه یل صایون برنیچه یکت‌نی بیروب تورسه‌لر، بوالماس کوز بویاودان اون مرتبه آرتق بولور ایدی. اول وقتده فن وروس لسانینه اوچیتل‌نی، حکومتدان هم آلورغه ممکن.

سیمی‌نلڭ نادان‌تاتارلری ر...... نلڭ شول کوز بویاوینه سجده قیلغان‌کبی مکباعلی وجهه کینکانلر، دنیاده آندی عالم یوق حتی‌که غیمنازیه اوچیتل لرن اوقته ایمش دیه سویلی‌لر. نه‌قدر یالغان. غیمنازیه معلملرن اوقتو توگل غیمنازیه کبی‌لرنڭ ایشگون‌اوزی کورمگان. تاتار مدرسه‌لرینڭ مشندن حاصل بولغان ریا، من منلـکنی اوقوتمسه ئن اوقوتووی آدم کولدرورلك بر یالغان والوغ خیال در.

سیمی‌نلڭ دورت بیش دانه یاش فکرلیلـری یلکیبایفنی آرتندان‌سویلاسه‌لرده آلدنلڭ قورایینه بیی‌لر. چونکه آنلر توبسی بای‌کشی‌سی، بایلر ایسه یلـکیبایف توزاغنه اورماکوچ توزاغینه ڤلاـ کگان چبن کبی ڤلا کانلر.

یلـکیبایفنـڭ از بایلغی‌ده الحمدالله هیـچ کمنکندن کیم توگل، چاپان وچالمه کیوب ختم وعیدلرده خیرچی‌له‌ده، یکشنبه وماسلینکه‌لرده ریساك صالشدورون یخشی‌غنه مهابت کورساتورلك حالی بار . فاتیر اَقچه‌سز (جمعیت خیریه اچنده تـوره) خادم‌لر دـی شولای (معلم‌لر آبصطایلر خدمتچی‌سی. حتی کوچرلرده شول بیچاره سیمیناریست‌لر). اولد یتیم خانه بولسه‌ده حاضر بایبنچه خانه‌غه اورلدی: ای بالالری اوقوسه داخود یخشیراق بولادی. سـز ڠن یتیم بالالر برده یوق دیب اویلاب کیتماڠز یوق بار! معلملرگه آبصطایلرغه صیر، کورکه اغارغه کوچرلقغه یتارلك یتیم بار. آندی یوموشدغه آقچه چغاروب خدمتچی یاللاغانچه اڑروب صوغب شول فقیر، یتیم بالالرنی خدمت قیلدرغان آق توگلمه؟

روسلرنڭ سیمیناریه‌سنلڭ بارلغی ٩ یل اوقولوب شونده ٥-٠ یل اوقوغان شاکردلرنڭ آغزندان اوتلر چغب‌توره، بلمگان فنی یوق وسیاست کبی لرگه‌ده‌بیلااوستا بولالر.

بزنڭ «دارالمعلمین»ده سیگز یل‌اوقوغان‌شاکرد کشی‌گه قول قاووروب رکوع قیلوب سلام بیره

بلودان باشقه چونلی سویله‌شه‌ده بلمی‌لر. منه بزده جمعیت خیریه، دارالمعلمین وملتکه خدمت قیلام دیگان کشی‌لرنگ حالی. اوزنگز حکم قیلونگز!

باشقه مدرسه‌لرده‌گی معلملر کوبسی مخدوملر (محرروملر) همه‌سی دیه‌رلك خبر اچو زنا قیلودان باشقه بیك کیك چاپان بیك زور چالمه کییوب یازو بلمسه‌لرده برکیره‌کلی کشی کبی سماق بولوب یوریلر. آنگ اوستینه یخشیغنه تعصب‌لریده بار.

بونگ کبی‌لر یوز اوقوتسه‌ده برنرسه چقاچق توگلدر.

ملالرنی ایندی ماقتاب بنوروولك توگل شول قدر اشلکلی‌لر ایندی برره‌ندن اون‌غنم‌گه بارسه‌ده هیچ کم‌دان کیم آشاماس. فکرلری توغری: فزته ویاکتا کتابلر، کییم، صقال میوق، ترتیب ایله اوقوتو تاتارلرنگ برنچی محررلرن تکفیر توغرسنده ایشمی مفهبنده‌لر. سیمی‌نك ایك لیبیرال دیگان بر ملاسینگ بر آشن انمنی نیك چاقرمادغز دیه جنجال چغارووی سیمی ملالرینگ نه‌درجه‌ده ایدوکون آچق کورسه‌ته‌در، بای‌لر ایسه ملالرنی اوزلرینه قورال ایتدوکدان صوگره یـل صایون دیه‌رلك برسی شارطلاب توره یوچوتنوی غرازدانین..... ف ایشمی پارتیه‌سینگ پراکلاماتسیه‌سون تاراتوب ثوابون کوته‌ره آلمی آوروب یاته دیلر.

مای‌لرده «توغای» دیگان بلای‌عظیم‌لری وار. بونگ یکشنبه وجمعه کونلرنگ هربرسی قاز اویاسی قدر بورك اوزون جیلان‌دان ایبرلر، قارا چاپان ویاشـــــل چیتك‌دان خاتونلر ۵ — ۱۰ دانه‌سی بــــالا چاغاسی ایله اوزون تاقتا آرباغه تویالوب ایرته بله‌ن کیتوب کیچ قارانغی توشکاچ یایسه ایرته‌سی کون قایتوب کیله‌لر. شونگ قیلغانلری نه؟ سیمی تاتارلرینه خاص اولان صرانی ایری خاتونی بالاسی قزی برمجلس‌ده اولتروب اچوب‌ایسروب دنیاده بولغان قباحتلکلرنی قیلودر.

ملالر خلقنی وعظ قیلوب اچودان طیوکیرك‌ایکان بعض ملالرنگ شـول توغاینگ صماوار چماگندان آغزوب صرا اچولرن هم برملانگ سکلسی‌توینگ کیاو یگت‌لرن براوگه‌ده ایتماسنز دیب وعده آلغاننگ صوگنگ آنگلیسکی غورکه وغیری‌لرایله صیلاغاندن روایت قیلالر.

یاز کوننگ شول توغایغه بایلر ملالرنی قوناقغه چاقره‌لر. همه صوفی‌قاری، ایشان، حاجی، ملا ومعلم 4/3 چاقرماغان کوینچه مایلی کرلی چاپان وچالمه‌سی ایله شول توغایغه کوزکونی قاینقان‌قاز کبی آغالر. (بوندان چاپان وچالمه‌دان کولـگان) دیب اوپلاشلماسون مین برده کولمیم. فقط شول یرلرگه بارغانگ روسلر آراسندان اوتوب بارلدیقی هم عبادتکه مخصوص اولان کییوملرنی خیرتله‌نو اوچون استعمال قیلندیقی، ملا، کیه دیب ایمان بلمگانلرینه قدر کییولری اوچون یارامی.

- بوسنه ۹ نچی آپریلگ قرائتخانه آچمق اوچون مصلحت قیلوب آچمقچی بولدیلر. برپیانیس‌اول قرائتخانوده گزیت یورنال بولسه آنگ کم کره کم اوقی براوده کرماس براوده اوقوماس دیدکینه یاشلردن براو سزکرماوی ایله باشقه کشی‌کره‌وی لازم توگل سزنگ کبی‌لر تیننراب یوری‌بیرسون کرماساك کرماسون‌دیدی. شول‌موزگه‌پریفسیداتیل مین سینی بلام سین تیك اولتور سویله‌مه سویله‌سگ چغوب کیت دیه نچقردی.

شول مجلسنگ علـوی، صلاح، اسد کبی‌لرنگ قرائتخانه کیرك توگل آچو یارامی دیه معنی‌سز سوزلرسویلاب اولترولرینه برسوزاینمی‌یاشلردن براو آغزآچدیقی اوچون شول قدر خطاب قیلا. شونگ آچوغه کیرك دیه جانلری ایله‌ن ترشوب توروچی‌لر شول یاشلر توگلمه؟ یاشلر شول قدر ترشدیلر حتی‌داخودمزدان برمقدار حصه چغاروب بیره‌مز بایلر هم یللق فائده‌لرنـدن بر مقدار چغارسونلر دیدیلر. آنگا دخی بر کوزی چالش

«قلغه» زكوتدن بيرو درست توگل ديب تاوش كوتاردى اوزى نه توغريدن سويلەنگانون آڭلاماسەدە. ملالر ايسه بايلرغه پير يۋو دچيك بولوب تورەلر.

بواشدن يلـكيبايف نڭ هم بايلر ملالرنڭ قاتشووى ايلە آچلسه رەتلى بولەچق توگلدر. جمعيت خيريه حالينه كيلوب بارا بارا شونڭ اچينەدە باروب كرور.

هر نه ايسه بولمغانوندان بولغان اسمى آرتقدر. حاضرگه شوشى يتوب تورر كيلەچگدە دخى يازاچقەن.

اعلانلر

باصلوب چقدى.

اوگى بالالر

عبدالمجيد غفورى اثرى:

بهاسى ۱۵ تين پوچطه ايله ۱۹ تين

همه كتابچيلرده صاتولا.

ناشرلرينه آدرس

Казань, типографія Шарафъ.

«مدرسۀ محمديه» اعدادیه صنفن تمام ايتمش برشاكرد اوقو، يازو، حساب، تاريخ، عربچه اوقتورغه قبول ايتەدر.

بالالار بولسه اويلرينەدە باروب اوقتادر.

آدرس اداره خانەدە.

باصلوب چقديلر

«كتاب»-نشرى

« شاگرد وياشلر »

عمر ترينوف اثرى

بهاسى ۲۰ تين پوچته حقى بلەن ۲۲ تين.

«ماوراءالنهرده سياحت»

ظاهر بيگيف اثرى

بهاسى ۳۰ تين پوچته حقى بلەن ۳٤ تين.

« نظاملى مدرسه »

بر پردەلى كولكى

سعيد رميف اثرى

بهاسى ۱۵ تين پوچته حقى بلەن ۱۷ تين.

بو اثرلرنى هربر مشهور كتبخانەلردن وناشرنڭ اوزيندن آلورغه ممكندر.

Казань, Книгоиздательству „Китабъ“

تنلرى ضعيف يا خود اوقودە، آڭلاوده مشقت چيگه تورغان بالالر شولايوق قانلرى آز، و اوزلرينده ضعيفلك حس ايتە طورغان هم نيرۋەلرى ضعيفلەنگان، تيز كيفلرى كيته طورغان، تورلى يەشدەگى ظور كشيلر قوت كرتر ايچون يك موفقيت بلەن.

دوكتر گامميلانڭ گەماتاگەن

Гематогенъ Д-ра Гоммеля ديگان دوانى استعمال ايتەلر.

هضم قوتلنە، روح وتن قوتلرى آرتا، بتون نيرۋەلر كوچلەنە.

صاتلا هربر آپتيك وآپتيكرسكى مغازينلرده. آلغاندە البته Гематогенъ Д-ра Гоммеля. ديب آلـگز

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختيارف Тип. Бр.,, Каримовыхъ“ въ Казани